

НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ - МЕЖДУ ДЕТСТВОТО И РОЛЯТА НА УЧЕНИК

Невена Ангелова Гушкова

Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Гоце Делчев

ELEMENTARY SCHOOL - BETWEEN CHILDHOOD AND THE ROLE OF A PUPIL

Nevena Angelova Gushkova

First Primary School STS. Cyril And Methodius, Gotse Delchev

* Авторът изказва благодарност към научен проект „Часът на родителя – заедно за всяко дете“, НП „Заедно за всяко дете“, за финансирането на настоящата работа.

Abstract: Starting school is one of the main transitions in childhood and child development. How the child will adapt to the new environment and how he feels will depend on his self-esteem, his attitude to learning, facing new challenges, his physical and emotional health. Addressing these development challenges is a challenge for every child and his family. Positive coping encourages the child and pushes him forward in his development.

Every child faces different thoughts and feelings about getting into school. In most children, joy and curiosity prevail. With some big or small changes, they lead to more or less worry and insecurity. To overcome the transition from kindergarten to school, family and family have a responsibility. Parents are the first educators and trainers of their children, and the educational process in school is of a programmatic nature and ensures consistency in the realization of the goals and tasks of the students' development. The school and the family should share the responsibilities for the intellectual, physical and moral growth of children for their socialization and development.

Raising the pedagogical culture of parents and helping them as partners in the school environment would provide an opportunity for positive personal formation and successful schooling of adolescents.

Абстракт: Тръгването на училище е един от основните преходи в детството и детското развитие. От това как ще се адаптира детето в новата среда и как ще се чувства зависи неговата самооценка, отношението му към ученето, към изправянето пред нови предизвикателства, физическото и емоционалното му здраве. Справянето с тези задачи в развитието е предизвикателство за всяко дете и неговото семейство. Позитивното справяне насърчава детето и го тласка напред в развитието му.

Всяко дете се сблъсква с различни мисли и чувства по отношение на постъпването му в училище. При повечето деца преобладават радостта и любопитството. При някои големите или малките промени довеждат в по-голяма или по-малка степен до тревога и несигурност. За преодоляването на прехода от детската градина към училището, отговорност има семейството и семейната среда. Родителите са първите възпитатели и обучители на децата си, а образователно-възпитателният процес в училище има програмен характер и осигурява последователност в реализиране на целите и задачите за развитието на учениците. Училището и семейството трябва да споделят отговорностите за интелектуалното, физическо и нравствено израстване на децата за тяхната социализация и развитие.

Повишаването на педагогическата култура на родителите и съдействието им като партньори в училищната среда биха осигурили възможност за позитивно личностно формиране и успешно училищно обучение на подрастващите.

Keywords: *school, family, responsibility, partnership, transition*

Тръгването на училище е един от основните преходи в детството и детското развитие. От това как ще се адаптира детето в новата среда и как ще се чувства зависи неговата самооценка, отношението му към ученето, изправянето пред нови предизвикателства, физическото и емоционалното му здраве. Справянето с тези задачи в развитието е предизвикателство за всяко дете и неговото семейство. Позитивното справяне насърчава детето и го тласка напред в развитието му.

Периодът между шестата и седмата година поставя началото на коренна промяна в живота на детето. От този момент нататък започва нов етап във физическото и интелектуалното му развитие, като същевременно се усъвършенстват вече придобитите навици и се формират нови, по-сложни умения за комуникация и поведение. Поради това систематичното обучение на децата започва на тази възраст с постъпването в първи клас.¹

При прехода от предучилищното детство към началната училищна възраст настъпва смяна на доминиращата дейност на детето – играта и то постепенно преминава към ученето. Така се променя цялата ценностна система на детето, а с това и емоционалната му сфера. Всяко дете се сблъсква с различни мисли и чувства по отношение на постъпването му в училище. При повечето деца преобладават радостта и любопитството. При някои големите или малките промени довеждат в по-голяма или по-малка степен до тревога и несигурност. За преодоляването на прехода от детската градина към училището, отговорност има семейството и семейната среда. Родителите са първите възпитатели и обучители на децата си, а образователно-възпитателният процес в училище има програмен характер и осигурява последователност в реализиране на целите и задачите за развитието на учениците. Училището и семейството трябва да споделят отговорностите за интелектуалното, физическо и нравствено израстване на децата за тяхната социализация и развитие.

Според българския тълковен речник: „Детството е първият период от развитието на човека, който обхваща времето от раждането до юношеството“, а ученикът е „дете или младеж, който посещава училище“. Между двете понятия съществува взаимовръзка и приемственост, а именно „последователно преминаване от едно към друго, като се използва направеното преди“. ²

¹ Адаптация на детето към училищно обучение. http://www.ohridski-burgas.org/adaptacia_deteto.htm

² Български тълковен речник.

Предучилищното образование в България се регламентира от нормативна уредба, според която 5-7-годишните деца трябва задължително да бъдат обхванати и обучавани в предучилищна група, подготвителна група, която първа като част от детската градина реализира целите в образователните стандарти и натрупването на определен запас от знания, умения, навици, привички, добра социално-психологическа мотивация и интеграция с живота в училищния клас.³

В история на педагогиката е постигнато единното схващане, че най-важният проблем в работата по приемствеността е образованието на детето за прехода към училищен живот. Този преход се разглежда дуално: от една страна е социален процес на улесняване и стимулиране на житейската реализация на детето към активна и хармонична реализация в обществото (Русо, Песталоци, Оуен, Фрьобел), а от друга – собствена дейност на детето, в която то усъвършенства своите знания и качества и ги овладява за цял живот (Коменски, Лок, Ушински, Монтесори). Тези възгледи класиците извеждат на преден план по значимостта им за училищния живот едновременно и личностното качество общественост – умението да се живее с другите (Песталоци, Оуен, Ушински, Кей, Нийл, Бубер, Корчак, Крупска), и знанията, уменията и способностите за усвояването на първоначалната грамотност (Аристотел, Коменски, Фрьобел, Монтесори). Главната образователна задача за прехода към училищен живот е разбирането за оптимизиране процеса на преходност, което предполага:

- да се отчитат същностните потребности на детето;
- да се педагогизират обективните обстоятелства, в които е поставено малкото човече;
- да се взаимодейства съобразно неговото положение и заобикалящата го реална среда.⁴

Постъпвайки в училище, у детето трябва да се формира необходимата личностна готовност да се подчинява на определени правила в училище. Тези правила предполагат формиране у детето на отношение към възрастния като учител, който предявява определени изисквания към него като ученик. Важно е да се формира отношение към новата дейност – ученето, като сложна и сериозна, и отношение към връстниците като партньори в учебната дейност.⁵

Общоприето е, че основната задача на първокласника е ограмотяването. Това е и основен приоритет на училищното образование, тъй като основната му цел е

³ Аврейска, Г., Иновативност в приемствеността между детска градина и училище, Сп. Дом, дете, детска градина, 5/ 2013, Изд. Образование.

⁴ Колев, Й., История на педагогиката. Преходът към училищен живот, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2011.

⁵ Жекова, Т., Личностна готовност на децата от предучилищна възраст за училище, Сп. Предучилищно и училищно образование..., 5/2018, Педагогическо издателство „Образование“.

интелектуалното развитие на детето. То се изправя пред множество предизвикателства, свързани с цялостното разгръщане на личностния му потенциал, а именно социално и физическо развитие. В училище децата за първи път доказват своята отговорност и самостоятелност пред своите учители и родители. Училището е мястото, където се извършва първата оценка на усвоените от децата знания, социални норми и стандарти на поведение.

В детското съзнание, превръщането на детето в ученик, означава приобщаване в света на възрастните, придобиване на увереност в собствените сили, емоционално и социално съзряване. Успешният старт в училище е особено важен за този рисков период – от детската градина към ролята на ученик.

При формиране новата вътрешна позиция, позицията на ученик, могат да се очертаят няколко етапа:

- В първи етап – децата са насочени към външната страна на училищната действителност. Представите им за училище са свързани с училищните принадлежности – чантата, учебници, тетрадки.
- На втори етап – децата се ориентират към съдържанието на работата в училище, като се акцентира върху подготовката за четене и писане.
- На трети етап – към края на предучилищния период се формират социални мотиви, наблюдава се желание и стремеж да се занимават с учебна дейност.⁶

В училището и в детската градина се прилагат дидактически принципи на образователно-възпитателния процес, общи за всички деца. Родителите не виждат тези принципи. Те виждат собственото си дете и мислят за личностното развитие на собственото си дете. Родителите мислят за частното и трудно разбират общото, което учителите са длъжни да правят в образователната система.⁷ Затова важна задача на училището е да привлече родителите като партньори и приятели към училищната среда и училищния живот. Повишаването на педагогическата култура на родителите и съдействието им като партньори в училищната среда биха осигурили възможност за позитивно личностно формиране и успешно училищно обучение на подрастващите.

Изграждането на партньорство с родителите надхвърля рамките на междуличностните взаимоотношения и става проявление на културата на общуване в училищната общност. В комуникацията с родителите се проектират ценностите и нормите, определящи организационната култура на училището, като институция.⁸ Изграждането на триадата „деца – родители – училище“ е труден път, градящ се на

⁶ Жекова, Т., Личностна готовност на децата от предучилищна възраст за училище, Сп. Предучилищно и училищно образование..., 5/2018, Педагогическо издателство „Образование“.

⁷ Такева, Я., Партньорство училище – родители, Сп. Педагогика, Volume 90, Number 1, 2018.

⁸ Имамов, М., Гайганичева, К., Добри практики „партньорство родители – учители“, Сп. Педагогика, Volume 90, Number 1, 2018.

реални партньорски взаимоотношения. Тези взаимоотношения са насочени към осигуряване на хармония в училищната среда, в семейството и в социалните взаимоотношения. Изграждането на гореспомената триада очертава посоката към това, което едно училище желае да постигне, какво се очаква от родителите да направят за училището и с какво училището би могло да спечели родителите за общо обединение на усилията в името на общата цел – учениците. Когато усилията на училището и родителите се обединят, могат да се постигнат заложените общи цели и да се изградят личности, достойно оправдаващи очакванията на родители и учители.

Тези желания са достижими за Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев. Училището всяка година е отворено за прием на нови първокласници. Учителският колектив на училището смята, че има всички предпоставки родителската общност да бъде равноправен и достоен партньор на училището. Опитът в училището показва, че изграждането на бъдещи взаимоотношения с родителите на първокласниците се изграждат с „вълшебни“ умения, описани в книгата „Изкуството да очароваш“ на Гай Кавзаки:

- Уважение и признание към другия – да изслушваме, да убеждаваме, да насочваме, стимулираме и очуражаваме.
- Емпатия – способността на погледнем света през очите на другия, дори когато неговата гледна точка е много по-различна от нашата.
- Приемане и толерантност към различията – задължително условие за изграждане на мирни взаимоотношения.
- Овластяване на проекциите – проявяване на разбиране, когато представата и впечатленията ни за другия са изкривени от собствените ни представи.
- Откриване на истинската потребност – да се открие и прозре отвъд външните прояви на поведението на другия, когато той се държи критично, разгневено или агресивно.
- Способност за постигане на компромис – готовност за правене на отстъпки от собствените позиции в името на общата цел, с което се допринася за раждането на едно „ново“ съзнание.

Всички тези нагласи, умения и способности са ключови за изграждане на добри взаимоотношения на всички нива. Те се коренят в състраданието и любовта, които са същността на хуманността и истинското човеколюбие в отношенията и са изконни за храма на знанието – училището.⁹

Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев има свой прочит на понятията „приемственост“ и „адаптация“ в помощ на родителите и бъдещите

⁹ Бояджиева, Н., Новите педагогически парадигми и взаимодействието с деца и родители в образованието, Сп. Педагогика, Volume 90, Number 1, 2018.

първокласници. Детският глъч на бъдещите първокласните, радостта и любопитството на техните родители, всяка година огласяват просторната, слънчева сграда на училищната институция в „Ден на отворените врати“, който ден е път към изграждане на традиция в приемствеността между детската градина и училището. Ръководството и учителите в училището умело спомагат за образуване на ценностните норми в обичаи и практики за бъдещия първокласник, които в своето разнообразие утвърждават традиция в организационната култура на училището и оформят облика му като иновативно училище, ценящо своите ученици и техните родители. С гордост са въведени традиционни и иновативни методи за запознанство и откривателство на „новото“ като системен подход за откриване, доказване, и развитие на детската уникалност чрез разгръщане на знания, умения и отношение, улеснявайки „трудния, болезнен, емоционално наситен“ преход към новата социална роля на бъдещия ученик.

Фигура 1. „Ден на отворените врати“ за бъдещите първокласници

Подпомагайки всяко дете за по-лесна адаптация в училището, всяка учебна година през се провежда „Лятна академия“ под мотото „Творя, спортувам, уча и танцувам!“. По този начин учителите помагат на децата да се заредят със самочувствие на знаещи, можещи и уверени в себе си първокласници. Опознавайки съучениците си и учителите си, те си изграждат взаимно доверие, основано на неприкосновено достойнство и любов към училището и знанието. Учениците се учат да бъдат дисциплинирани, организирани, трудолюбиви и творчески отговорни към училището и семейството си. Важно през този период на взаимодействие е родителите да подкрепят инициативата и да гласуват доверие на училището и в частност – на учителите. „Лятната академия“ спомага адаптацията към училищната среда и подготвя бъдещия ученик към отговорностите за живота.

Практиката в Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев показва, че качествено преподаване на учителите, участието в училищния живот, в партньорство с родителите в класни или извънкласни занимания като доброволци и приятели на класа е гаранция за успеха на всеки един ученик. Традицията в училището е чрез тези иновативни, подпомагащи прехода и адаптацията инициативи, децата взаимно да си пожелаят и да обещаят на учителите и родителите си, че ще бъдат

добри, смели, отговорни и мъдри сплотени приятели. По този начин училището се утвърждава като желана територия за бъдещите ученици, приемайки с усмивка предизвикателството да вярват и развиват своите възможности.

Фигура 2. Значки за бъдещите първокласници

Преходът от детската градина към началното училище е неизменна част от развитието на детето в преминаването му в ролята на ученик. Взаимодействието между учителите, учениците и родителите, изграждането на приятелски и партньорски взаимоотношения, гласуването на взаимно доверие е път към преодоляването на трудностите и стремеж към по-лесен преход и адаптация за всеки бъдещ първокласник. Светът на детето и светът на възрастния са различни планети, изискващи взаимно търпение и разбиране, което прави по-лесно общуването и постепенното превръщане на детето във възрастен и на възрастния в ролята на дете.

Литература

- [1] Аврейска, Г., Иновативност в приемствеността между детска градина и училище, Сп. Дом, дете, детска градина, 5/ 2013, Изд. Образование, стр. 10.
- [2] Адаптация на детето към училищно обучение. http://www.ohridski-burgas.org/adaptacia_deteto.htm
- [3] Бояджиева, Н., Новите педагогически парадигми и взаимодействието с деца и родители в образованието, Сп. Педагогика, Volume 90, Number 1, 2018, стр. 124-127.
- [4] Български тълковен речник.
- [5] Жекова, Т., Личностна готовност на децата от предучилищна възраст за училище, Сп. Предучилищно и училищно образование..., 5/2018, Педагогическо издателство „Образование“, стр. 90-91.

- [6] Имамов, М., Гайтанинчева, К., Добри практики „партньорство родители – учители“, Сп. Педагогика, Volume 90, Number 1, 2018, стр. 129.
- [7] Колев, Й., История на педагогиката. Преходът към училищен живот, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград, 2011, стр. 32-33.
- [8] Такева, Я., Партньорство училище – родители, Сп. Педагогика, Volume 90, Number 1, 2018.

За контакт с автора:

Невена Гушкова

e-mail: gushkova@parvo-gd.org